

the limits of “governance” there is providing of the reproducibility of calculations not only by the subject but also by any object of public administration.

References

1. Kotler, Philip (1979) Strategies for introducing marketing into nonprofit organizations. *Journal of Marketing* 43(1), P. 37-44.
2. Mayntz, Renate (2006) From government to governance: Political steering in modern societies. In *Governance of integrated product policy*, (eds) Scheer Dirk and Frieder Rubik. Greenleaf Publishing, Aizlewood Mill.
3. Mayntz, Renate (2003) New challenges to governance theory ed. Henrik, Bang. *Governance as social and political communication*, vol. 27-40. Manchester University Press, New york.
4. Kaplan, A. M. & Haenlein. M. (2009) The increasing importance of public marketing: Explanations, applications and limits of marketing within public administration. *European Management Journal*. vol. 27, №3, P. 197–212.

Інна КУЗНЕЦОВА

Одеський національний економічний університет, Україна

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ЯК ВЕКТОР РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЗЕРНОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Проблема продовольчої безпеки стала предметом активного розгляду світовим співтовариством після зернової кризи 1972/73 МР. Світові тенденції такі, що стратегічне значення продовольства порівнюється з фінансовими ресурсами та з енергетичною безпекою. У цьому зв'язку питання продовольчої безпеки знаходяться в центрі уваги науковців.

Продовольчу безпеку визначають за певними індикаторами, які є критичними граничними показниками. Основні індикатори оцінки продовольчої безпеки на світовому рівні визначені FAO [1]:

1. відношення світових запасів зерна до світового споживання (запаси зерна повинні відповідати 60 дням споживання);
2. відношення пропозиції експорту зерна до його потреби;
3. перехідні запаси продовольчого і фуражного зерна в країнах-експортерах в процентах до внутрішнього споживання;
4. середньодушове виробництво зерна (оптимальний - 1000 кг / чол; граничний рівень - 600 кг / чол).

Таким чином, світові індикатори продовольчої безпеки пов'язані із показниками забезпечення зерном.

Зерновий ринок є одним з найбільш розвинутих продовольчих ринків. У світі зернові культури займають в середньому 62 % площі, що більше частки інших сільськогосподарських культур. На сьогодні є істотний дисбаланс між пропозицією та споживанням на світовому ринку зерна, що обумовлено дією визначених нами низки базових чинників [2]: відставання темпів виробництва зерна від темпів зростання чисельності населення; збільшення споживання зерна в тваринництві, розширення використання зернових культур в індустрії біопалива. Перераховані базові чинники обумовлюють стійкий підвищений попит на зернові культури, а в кінцевому разі створюють погрозу продовольчій безпеці.

На світовому ринку зерна Україна займає провідне положення. Разом з тим у 2011 р., 2013р, 2014 р. та 2016 р., які стали в нашій країні рекордними за врожаєм зернових, продукти переробки зерна та тваринництва значно подорожчали. За даними офіційної статистики [3]: м'ясо птиці – на 19,1 %, борошно – на 8,3-30,8 %, молоко – на 11,7-46,8 %, масло – на 23,5 %, сир – на 25,3 %. Таке подорожчання є дуже відчутним для вітчизняного споживача, оскільки у структурі витрат середньостатистичної української родини продукти харчування становлять 60%. Для порівняння, в європейських країнах ці витрати не перевищують 20%.

За даними FAO Україна ввійшла в 10 країн, де значно підвищилися ціни на продовольство за останні п'ять років (рис.1).

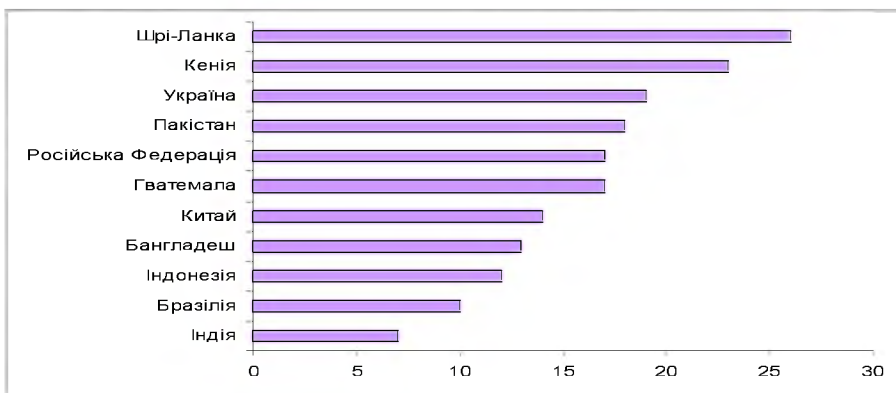

Рис.1. Темпи зростання цін на продовольчі товари в окремих країнах в середньому за останні 5 років (Джерело: складено автором за даними [1])

В країні, яка є лідером на світовому ринку зерна, продукти харчування, в основі виробництва яких воно лежить, дорожчають.

Одним з важливих показників якості життя населення є споживання продуктів харчування. З точки зору продовольчої безпеки, це у першу чергу – рівень споживання продуктів переробки зерна та тваринництва на одну особу.

Статистичні дані свідчать, що останнім часом споживання м'яса в нашій державі зменшилося до 49,2 кг на одну особу в 2016 р. і у порівнянні з 2013 р. (56,1 кг) стало ще менше за фізіологічну норму (60 кг). Знизилися споживання і молока з 220,9 кг одну особу у 2013 р. до 160,8 кг у 2016 р. , що також збільшило відставання від фізіологічної норми (434 кг). Лише споживання хлібних продуктів в Україні вище за фізіологічну норму, проте це не є позитивною тенденцією.

Таким чином, споживання основних продуктів харчування не відповідає раціональним нормам, що є негативним як для якості життя населення, так і для продовольчої безпеки країни.

На національному або державному рівні продовольчу безпеку визначають за низкою граничних показників на основі міжнародної методики.

Індикатори, які характеризують стан продовольчої безпеки, та їх оцінка представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

Оцінка індикаторів продовольчої безпеки

Назва індикатору	Значення індикатору	Оцінка індикатору
1	2	3
1. Добова енергетична цінність раціону людини	Становить 2940 при значенні граничного показника 2500. Вище нормативного, задовільна. Проте відсотки добового раціону, що забезпечуються за рахунок споживання продуктів тваринного походження у 2 рази нижче граничного значення.	Задовільний на 50 %
2. Забезпечення раціону людини основними видами продуктів	Спостерігається недостатність споживання за більшістю продуктів харчування	Незадовільний
3. Достатність запасів зерна у державних ресурсах	Показник нижче граничного	Незадовільний
4. Економічна доступність продуктів	Нижче нормативного (55,2 % при значенні нормативного 60 %), задовільний.	Задовільний

1	2	3
	Проте у порівнянні з європейськими стандартами, які становлять 25 %, є значне відставання.	
5. Диференціації вартості харчування за соціальними групами	Є тенденція до розшарування соціальних груп.	Незадовільний
6. Ємність внутрішнього ринку окремих продуктів	Є тенденція до зменшення за більшістю досліджуваних продуктів.	Незадовільний
7. Продовольча незалежність за окремим продуктом	Імпортозалежність за низкою продуктів значно вища за граничні індикатори	Задовільний на 50 %
8. Середньодушове виробництво зерна	Не відповідає граничному показнику і значно відстає від оптимального рівня	Незадовільний

(Джерело: складено автором за власними розрахунками)

За результатами наших розрахунків, продовольча безпека є задовільною лише за одним показником - економічна доступність продуктів. Проте цей показник в нашій країні встановлено на рівні 60 %, в Європейських країнах він становить 25 %. Тобто у порівнянні з європейськими стандартами - він не відповідає нормам безпеки. За іншими показниками - вони лише частково або зовсім не відповідають граничним. Особливо це стосується показників пов'язаних з виробництвом зерна.

За нашими дослідженнями сучасний зерновий ринок України розвивається за вектором «голодного експорту», який характеризується нарощуванням експортування зерна та зменшенням його внутрішнього споживання [2]. Все вищенаведене дозволяє стверджувати, що даний вектор є загрозою продовольчої безпеки держави.

Розширення внутрішнього споживання зерна за рахунок розвинення тваринництва відповідає нормам продовольчої безпеки держави.

Вітчизняне тваринництво розвивається переважно в малих формах господарства, де виробляється 80,4 % молока, чисельність поголів'я великої рогатої худоби становить 68,8 %, поголів'я свиней та птиць – майже 60 %. Тобто галузь потребує значних інвестицій на її сучасне технологічне оновлення і відбудування.

Вирішення цієї проблеми потребує активної підтримки держави шляхом впровадження низки заходів. Головними серед них, на нашу

думку, повинні бути наступні:

1. державна підтримка селекційно-племінної роботи, котра через потребу значних капіталовкладень, високий інноваційний ризик та слабкий платоспроможний стан споживача – м'ясо-молочного скотарства, не може розвиватися за рахунок суто ринкових важелів. Цьому процесу сприяє й постачання племінних тварин через систему державного лізингу. На нашу думку, останній набув би більшої ефективності за умови спостереження за продуктивністю поставленої худоби й оприлюднення зібраних даних;

2. розповсюдження сучасних технологій годування й утримання худоби через державні регіональні тваринницькі центри передових технологій, в яких доцільно зібрати породи тварин з високим генетичним потенціалом та залучити відповідні сучасні технології, а також створити місця для проходження практики студентами сільськогосподарських академій та слухачів курсів з підвищення кваліфікації. У подальшому створені центри можуть бути приватизовані;

3. запровадження внутрішньогалузевого розподілу праці через стимулюючі заходи (систему критеріїв для отримання дотацій і пільг), які б змушували до виокремлення господарств з: розведення й вирощування худоби на підсмоктуванні; відгодування молодняку; виробництва молока для використання у свіжому виді; виробництва молока для переробки та ін.;

4. підвищення кваліфікації шляхом навчання та перепідготовки фермерів за напрямками використання енергозберігаючих високоефективних технологій, сучасного обладнання для тваринницьких комплексів, способів відгодівлі тварин;

5. забезпечення державної інформаційної підтримки стосовно цін на сировину й продукцію, їхній рівень та динаміку; а також щодо вимог про надання бюджетних коштів селянам і оприлюднення інформації про отримання їх конкретними суб'єктами. Важливою умовою ефективного функціонування інформаційної системи є забезпечення вільного доступу до неї сільгоспвиробників;

6. розширення доступу сільгоспвиробників на ринки споживання й переробки їхньої продукції шляхом створення низки оптових ринків сільськогосподарської продукції та системи заготівельних й збутових кооперативів, а також регіональних аукціонів живої худоби на постійній основі. Останні повинні працювати за календарним графіком, що забезпечить прозорий рух товарних потоків;

7. підвищення результативності дотацій сільгоспвиробникам за

рахунок надання їм адресного характеру, а саме через систему критеріїв для ферм, які:

- збільшують кількість тварин на відгодівлі;
- підвищують продуктивність тваринництва під зобов'язання фермера збільшити надой молока та добовий приріст худоби;
- підвищують якість молока та м'яса;
- використовують сучасні наукові рекомендації стосовно відгодівлі та утримання худоби тощо.

8. впровадження системи сучасних стандартів, котрі стосуються:

- біологічної безпеки тварин, а також продукції та сировини тваринницького походження що ввозяться на територію України;
- кормів для тварин, котрий би встановлював вимоги до маркування, змісту генетично модифікованих інгредієнтів тощо;
- продуктів тваринницького походження (м'ясо та ковбаси, молоко та його продукти), котрі б дозволяло споживачу отримати достовірну інформацію про її якість.

Бібліографія:

1. Офіційний сайт FAO: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org>

2. Кузнецова И. Стратегический вектор развития национального зернового рынка как основа устойчивого экономического роста Украины // Бізнес Інформ, ХНЕУ – 2011. – № 7 (1). – С. 69-72

3. Офіційний сайт Державного комітету статистики: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Богдан ЛУЦІВ

Тернопільський національний економічний університет, Україна

Андрій ТИМКІВ

Тернопільський національний економічний університет, Україна

БАНКІВСЬКИЙ СЕКТОР В СТРАТЕГІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Упродовж останніх років в Україні частково досягнуто певних елементів стабілізації банківської системи із збереженням її ринкової орієнтації, здатної відігравати важливу роль у посиленні стабілізаційних процесів та здійсненні структурних перетворень в економіці загалом. Цьому сприяли економічне зростання та фінансова стабілізація в країні до 2014 р. Однак участь банківської системи у розвитку економіки держави ще залишається недостатньою.